

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 19, Αρ. 1 (2023)

Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.34888](https://doi.org/10.12681/jode.34888)

Copyright © 2023, Αντώνης Λιοναράκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

Ομότιμος Καθηγητής Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Υπάρχουν πολλοί ακαδημαϊκοί που ανησυχούν εντονότατα για το μέλλον των πανεπιστημίων στη χώρα μας. Τα μηνύματα που λαμβάνονται από το εξωτερικό και από διεθνείς οργανώσεις και υπηρεσίες είναι πολλά με πολλές ερμηνείες.

Το 2008 η Ευρωπαϊκή Ένωση Πανεπιστημίων σε έκθεσή της που παρουσίασε στο κοινό και σε κυβερνητικές υπηρεσίες τονίζει το γεγονός ότι κυβερνήσεις και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα θα πρέπει να προχωρήσουν σε απόλυτη κοστολόγηση όλων των δραστηριοτήτων τους.

Η άποψη αυτή θεωρεί και ότι θα εξασφαλίσει με αυτόν τον τρόπο σχετικά σύντομα την επιθυμητή βιωσιμότητα. Το κάνει αμέσως μετά πιο συγκεκριμένο υπογραμμίζοντας τους τρόπους που αυτό θα πραγματοποιηθεί.

- Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να προχωρήσουν στο σύστημα των διδάκτρων.
- Όλα τα ιδρύματα θα πρέπει να βγουν στην αγορά, να συνεργαστούν με ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλους εξωτερικούς φορείς για χρηματοδότηση.

- Οι δημόσιες επενδύσεις προς τα ακαδημαϊκά ιδρύματα θα πρέπει να μειωθούν

Οι προτάσεις δεν είναι ιδιαίτερα σύγχρονες. Η Μ. Θάτσερ στη Μεγάλη Βρετανία από τη δεκαετία του 1980 πέρασε μια ολοκληρωμένη αντίληψη για τις μειώσεις των δημοσίων επενδύσεων στις ανθρωπιστικές σπουδές και σε κάθε σχολή και κατεύθυνση που δεν ήταν παραγωγική και δεν έφερνε χρήματα στα ιδρύματα. Η έλλειψη ορθολογικών προτάσεων από τις κοινωνικές υποδομές οδήγησε σε πολύ δυσάρεστα αποτελέσματα. Η γενίκευση των νεοφιλελεύθερων και εύκολων

επιλογών φάνηκε να αποτελεί τροχοπέδη για τις επιστήμες του ανθρώπου. Αν σε περίπτωση που επιχειρηθούν να υλοποιηθούν τους τρεις παραπάνω τρόπους εξοικονόμησης πόρων για τη βιωσιμότητα, δηλαδή για το επιπλέον κέρδος των πανεπιστημίων, τότε η παράσταση ενός επικείμενου μεσαίωνα και σκοταδισμού βρίσκεται μπροστά μας.

Κερδοσκοπική παραδοχή 1

Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να προχωρήσουν στο σύστημα των διδάκτρων. Τι θα γίνει όμως με τους κοινωνικά αποκλεισμένους και δεύτερης κατηγορίας πολίτες της Ευρώπης; Με τους αδύναμους οικονομικά σπουδαστές; Εκτός από το τίμημα των διδάκτρων που πρέπει να πληρώσουν, θα έχουν δυνατότητες υποτροφιών; Και αν η απάντηση είναι θετική, με ποια κριτήρια και σε τι ποσοστό θα μπορέσουν να λάβουν υποτροφίες και με τι κόστος μετά θα πρέπει να τις αποπληρώσουν; Προφανώς όλο αυτά μας οδηγούν στη λογική του αποκλεισμού ενός τεράστιου μέρους των λαών της Ευρώπης. Είναι δεδομένο ότι οι συνθήκες για την λήψη και αποπληρωμή των διδάκτρων θα δημιουργήσει έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Η ανώτατη εκπαίδευση έχει ανάγκη να αναπνεύσει ανανεωμένο και καθαρό αέρα. Τα δίδακτρα μπορούν να ισχύσουν, με την προϋπόθεση ότι η ύπαρξή τους θα βοηθήσει τους οικονομικά ασθενέστερους. Τα οικονομικά αποθέματα των πανεπιστημίων θα πρέπει να δοθούν πίσω στους φοιτητές σε διάφορες μορφές. Έτσι μόνο ο κοινωνικός χαρακτήρας της ανώτατης παιδείας θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις κερδοσκοπικές βιομηχανίες.

Κερδοσκοπική παραδοχή 2

Όλα τα ιδρύματα θα πρέπει να βγουν στην αγορά, να συνεργαστούν με ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλους εξωτερικούς φορείς για χρηματοδότηση.

Εδώ πραγματικά η πολιτική συντεχνία των νεοφιλελεύθερων απόψεων παίζει κρυφτό με τη δυστυχία και τις δυσκολίες των κοινωνικά αποκλεισμένων, αλλά και τις επιστήμες του ανθρώπου. Αν είναι δυνατόν να πιστέψει κάποιος ότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις θα συνεργαστούν για την ανάδειξη της γλώσσας και του πολιτισμού, της ιστορίας, της αρχαιολογίας και των παιδαγωγικών, της ψυχολογίας και της φιλοσοφίας; Όλες οι συνεργασίες θα έχουν κατεύθυνση τις θετικές επιστήμες, τον

κυβερνοχώρο, τη βιολογία και την βιοπληροφορική και άλλες επιστήμες που είναι χρήσιμες σε κυβερνητικά σχήματα και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Υπάρχουν πολλές ειδικότητες στην παραγωγή οπλικών συστημάτων και πυρομαχικών, της βιομηχανικής και στρατιωτικής ανάπτυξης της Ευρώπης. Οι φτωχοί συγγενείς του ανθρώπου και του πολιτισμού, της τέχνης και των γλωσσών θα συρρικνωθούν αφού πλέον δεν προσφέρουν κάτι στους κερδοσκόπους της αγοράς.

Δεν είναι τυχαίο ότι εδώ και χρόνια σε όλη την Ευρώπη μειώνονται οι χρηματοδοτήσεις στις τέχνες και τον πολιτισμό και αυξάνονται στις τεχνολογικές εφαρμογές σε ένα μεγάλο φάσμα επιστημονικών πεδίων. Οι κυβερνήσεις το γνωρίζουν αυτό πολύ καλά και θα έπρεπε να τονώσουν τις επιστήμες του ανθρώπου και του ευρύτερου πολιτισμού. Στην ιστορική στιγμή που ζούμε σήμερα ο άνθρωπος και ο πολιτισμός μαζί με τις τέχνες έχουν ανάγκη να ενδυναμώσουν και να προσφέρουν γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ των λαών. Βέβαια εκεί που δεν γίνεται κάτι τέτοιο, δεν γίνεται, όχι για αντικειμενικούς λόγους, αλλά για λόγους πολιτικών σκοπιμοτήτων, επιλογών και για λόγους οικονομικών δολοπλοκιών. Στη χώρα μας έχουμε εκατοντάδες τέτοιες περιπτώσεις.

Κερδοσκοπική παραδοχή 3

Οι δημόσιες επενδύσεις προς τα ακαδημαϊκά ιδρύματα θα πρέπει να μειωθούν.

Οι δύο προηγούμενες παραδοχές οδηγούν στην τρίτη. Η χυδαία και επικίνδυνη αντίληψη ότι θα πρέπει να υπάρξει μείωση των επενδύσεων, οδηγεί τις «σύγχρονες» συντηρητικές αντιλήψεις της Ευρώπης στην αναγκαστική συνεργασία των ΑΕΙ με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ποιες όμως ιδιωτικές επιχειρήσεις θα συμφωνήσουν με τα ακαδημαϊκά ιδρύματα σε χρηματοδότηση, έστω και στην ελάχιστη μορφή της, των σχολών του ανθρώπου, της τέχνης, του πολιτισμού, της φιλοσοφίας και των ανθρωπίνων σχέσεων; Μόνο κάποιος που είναι ιδιαίτερα αφελής ή θέλει να δείχνει αφελής, θα θεωρούσε κάτι τέτοιο δυνατό.

Κινδυνεύουμε να βιώσουμε αυτό που συνέβη το 1945 με τους λίγους εκατοντάδες άξιους διανοητές και καλλιτέχνες της χώρας μας. Βέβαια αυτό έχει ξεκινήσει από τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης, αν και η κρίση αυτή φαίνεται να μην σταματά καθόλου. Να φύγουν μια μέρα όλοι όσοι μπορούν μέσα σε ένα καράβι, όπως ήταν το ΜΑΤΑΡΟΑ, προς κατευθύνσεις άγνωστες αλλά συναισθηματικά

προσιτές. Τότε βέβαια υπήρχε μια σοβαρότατη πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα. Μόλις είχε τελειώσει ο πόλεμος και η εμφύλια σύρραξη παραμόνευε να ισοπεδώσει τη χώρας μας προτού καν επέλθει η γέννα της.

Η ανώτατη εκπαίδευση δεν θα πρέπει ασφαλώς να επιστρέψει στις ακαδημίες και τις θρησκευτικές αντιλήψεις και σκοταδιστικές σχολές του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα που ήταν για τους λίγους. Σε καμία περίπτωση. Θα πρέπει να υπάρξει μια ισορροπία της σύγχρονης βιομηχανοποιημένης τεχνολογίας από τη μια και από την άλλη η ανάπτυξη των πανεπιστημιακών σχολών του ανθρώπου, της τέχνης και του πολιτισμού.

Ας ακούσουμε με προσοχή, έστω μια φορά, τους Έλληνες διανοητές που άνοιξαν δρόμους σε παγκόσμια κλίμακα. Τους Έλληνες που μετουσίωσαν τη βία και το κτήνος σε μοναδικά αρχιτεκτονήματα και Καρυάτιδες κόρες. Εκείνους τους Έλληνες που σεβάστηκαν τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, την ποίηση για την ομορφιά και τον έρωτα, την αισθητική και το κάλος των ανθρώπων που πλάθουν τον κόσμο, τους καλλιτέχνες που άνοιξαν νέα παράθυρα για τις ομορφιές και τις δημιουργίες της ύπαρξής μας, τους παιδαγωγούς με την αγάπη στραμμένη στις νεότερες γενιές, τους ιστορικούς, τους φιλόσοφους και τους διανοούμενους και όλους όσους είχαν και έχουν το σθένος να δακρύσουν μπροστά σε μια κοινωνία που χαροπαλεύει και έχει ανάγκη το χυδαίο και την κερδοσκοπία σε ιερή αξία ζωής.